

مارادونا، ساخته امیر کاستاریکا دست خدا

درست مشخص نیست کاستاریکا آدم مهم‌تری است یا مارادونا، اما شاید کاستاریکا بهترین گزینه برای ساخت فیلم مستند مارادونا، اسطوره فوتبال دنیا بوده است. او همیشه از روی فوتبالست شدن داشته و سال‌ها در یوگسلاوی به طور جدی فوتبال بازی می‌کرده است. عقاید او هیچ چیزی را بر نمی‌تابند و از این نظر هم با مارادونای محبوب و عجیب با گرایش‌های چپ، حس نزدیکی زیادی دارد. کاستاریکا دوست مارادونا بوده است. سابقه دوستی آن‌ها نه به فیلم، بلکه به پیش از آن برمی‌گردد. کاستاریکا و مارادونا هر دو عجیب‌اند و عجیب زندگی مارادونا، فیلم مارادونای کاستاریکا، درست مثل زندگی این دو آدم سرشار از انرژی است. فیلمی خوش ریتم با صحنه‌های تکان‌دهنده درباره زندگی آدمی که دست خدا دارد.

فیلم تمام ویژگی‌های فیلم‌های کاستاریکا را دارد. پر از انیمیشن‌های متساوت و ایده‌های درخشان است. ایده‌هایی که کاستاریکا به روش خاص خود پرداخته و اجرا کرده است. ایده کلیسای مارادونای یکی از این ایده‌هاست. وسط فیلم عروس و دامادی می‌خواهند در زمین چمن عروسی کنند. کسی می‌آید و توپ را ساطر می‌کند. داماد بلند می‌شود و به سبک مارادونا توپ را با دست می‌زند. سپس کشیش عروس و داماد را در کلیسای مارادونا به عقد هم درمی‌آورد. خطبه عقد به مارادونا مربوط است. همان خطبه عقد قدیمی که بارها و بارها مارادونا در آن می‌آید و می‌رود.

این فیلم مستند ۹۰ دقیقه‌ای از سال ۲۰۰۵ تا سال ۲۰۰۸ ساخته شده است و بخشی از آن در آرژانتین، کشور مارادونا و بخشی در کرواسی، کشور کاستاریکا فیلمبرداری شده است. کاستاریکا، مارادونا را به خانه‌اش دعوت کرده است. فیلم، زندگی مارادونا را در چند فصل نمایش می‌دهد. آرژانتین، بازی‌های مارادونا در زمین این فصول را به هم وصل می‌کند. کل دوم مارادونا به انگلستان در جام جهانی ۱۹۸۶ مکزیک، موئیف این پاساژهاست. فیلم صحنه درخشان دیگری هم دارد. مارادونا قرار است در جایی از ماشین پیاده شود. دو نوازنده دوره گرد همان جا ایستاده‌اند و سائیکیتاز آهنگی درباره مارادونا می‌خوانند. ترجیح بند آهنگ این است: من هم اگر جای مارادونا بود همین زندگی را می‌کردم. این قطعه درست وقتی زندگی کنونی مارادونا برای خیلی‌ها مورد پسند نیست، بسیار تأثیر گذار از آب درآمده است.

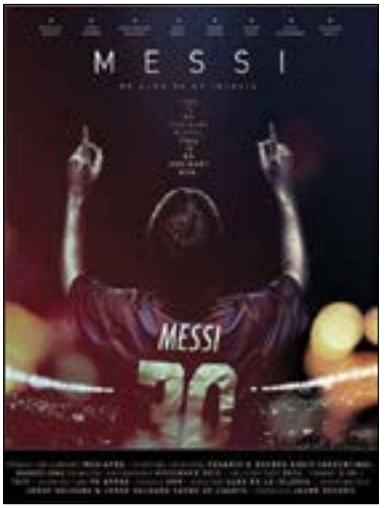
مشهورترین مستندها درباره مشهورترین بازیکنان فوتبال، به بهانه فیلم تازه‌ای درباره لیونل مسی

دوربین‌ها دنبال توپ‌ها

هفته گذشته فیلم مستند لیونل مسی ساخته آلکسی دولا ایگلسیاس در ریو دو ژانیرو رونمایی شد. کارگردان فیلم بهترین زمان و بهترین مکان را برای بخش انتر تازده‌اش انتخاب کرده است: ریو دو ژانیرو، در میانه جام جهانی. فوتبال یک تب عمومی است حتی بین فیلم‌سازها. امیر کاستاریکا سال‌ها برای ساخت فیلم مارادونا وقت می‌گذارد و هر سال مستندهای زیادی درباره زندگی بازیکنان فوتبال ساخته می‌شود و به نمایش درمی‌آید. فوتبال یک پدیده جذاب مشترک بین بسیاری از انسان‌ها و صرف‌نظر از مدل فکری آن‌هاست و همین است که مستندهای فوتبالی را جذاب می‌کند. بسیاری از این مستندها در طول تاریخ سینما فراموش می‌شوند اما برخی هستند که با راه و بارهای می‌توان آن را دید. در ادامه درباره فیلم تازه ساخته شده درباره لیونل مسی و دو فیلم مهم و تأثیرگذار دیگر درباره فوتبال می‌خوانید.

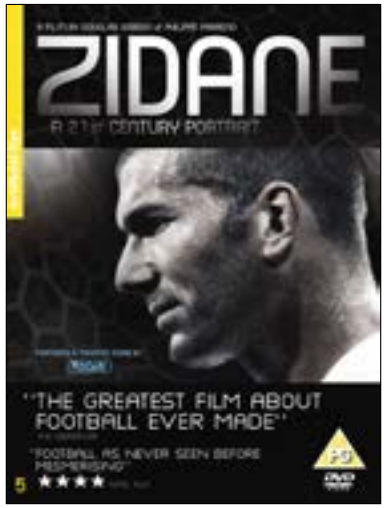
سستاره تازه ۲۷ ساله است

لیونل مسی ستاره بدون شک دنیای فوتبال در این روزهاست. او ۴ بار برنده توپ طلا شده و ۴ بار به عنوان بهترین بازیکن جهان و یک بار بهترین بازیکن زیر ۲۱ سال جهان شناخته شده است. شیوه بازی او باعث شده با مارادونا مقایسه شود و مارادونا هم او را چالش‌برانگیز خود می‌داند. لقبی که اولین بار است به کسی می‌دهد. لیونل مسی مستندی است درباره این ستاره فوتبال که در آن با اعضای باشگاه بارسلونا و دیوگو مارادونا گفتگو شده است. غیر از مارادونا، اینستا، پیکه، ماسکرانو و چند چهره مهم دیگر فوتبال هم در این فیلم مستند حضور دارند و چه زمانی بهتر از جام جهانی که ستاره آن مسی است، برای نمایش این مستند؟ فیلمساز اسپانیایی این فیلم بسیار خوش شانس بوده است که آرژانتین تاکنون یکی از ۸ تیم برگزیده جام جهانی است. مسی در این فیلم به زادگاهش، روزاریو بازگشته و در این سفر از کودکی هایش می‌گوید. پیسر بچه‌ای فوتبالست، نقش کودکی‌های مسی را در فیلم بازی می‌کند. کودکی که در خیابان‌های روزاریو، از روی بهترین بازیکن جهان شدن را دارد. داستان مسی در کودکی، داستان دراماتیکی است. در ۱۲ سالگی پزشک تشخیص داد لیونل کمبود هورمون رشد دارد و درمان او ۹۰۰ دلار در ماه برای خانواده‌اش هزینه داشت. هزینه‌ای که تقبل آن برای پدری کارگر و مادری نوظافت‌چی غیر ممکن بود. مسی از ۵ سالگی فوتبال بازی می‌کرد. مدیر باشگاه بارسلونا که بازی او را دیده بود هزینه درماتش را تقبل کرد، به شرطی که مسی به باشگاه بپیوندد. او از همان سال در بارسلون زندگی و در باشگاه بارسلونا بازی می‌کند. در این فیلم با یوهان کرایف، متخصص غددی که درمان مسی را به عهده داشت مصاحبه شده است.

ایگلسیاس، کارگردان فیلم، اسپانیایی است. کارگردان مشهوری متعلق به جریان موج نوی سینمای اسپانیا که در کارنامه خود جوایز بین‌المللی زیادی دارد. این فیلم در بوئنس آیرس، روزاریو و بارسلونا فیلمبرداری شده و فیلمنامه آن را خورخه والدانو، فوئبالیست آرژانتینی که به فیلسوف فوتبال معروف است، نوشته و گویندگی فیلم را هم برعهده دارد. فیلم مسی از ترکیب آرژانتین، صمیمیت و صحنه‌های باساز، ساخته شده است. این فیلم سه‌شنبه گذشته اولین گران جهانی‌اش را در ریو دو ژانیرو داشت؛ زمان استراحت دو روزه بین دو مرحله اصلی جام و در حالی که تمام رسانه‌ها و فوتبال‌دستان جهان در این شهر دور هم جمع شده‌اند. طبیعی بود که از فیلم استقبال بی‌اندازه‌ای شود. فیلمی که مرزهای سینما را پشت سر گذاشته و خود را وارد فوتبال، یکی از مهم‌ترین رویدادهای این روزهای جهان کرده است. منتقدان می‌گویند موفقیت آرژانتین در مدت باقی‌مانده از جام، تأثیر بسیار زیادی در موفقیت این فیلم خواهد داشت. این فیلم با هزینه ۳ میلیون یورو ساخته شده و تیم ملی آرژانتین حارلسالت دیگری هم غیر از فوتبال، در قبالت سینما دارد.

وقتی فیلمساز خلاق است

زیدان، پرتره قرن بیست و یکم است. این فیلم درباره زیدان است. بازیکنی فرانسوی با والدینی الجزایری و محبوب در تاریخ فوتبال جهان که در پست هافبک بازی می‌کرد و بسیاری او را بهترین بازیکن جهان می‌دانند. زیدان تاکنون سه بار بهترین بازیکن اروپا شده است. با این‌که زندگی زیدان پر از حاشیه بود اما در این فیلم نه خبری از مصاحبه است، نه بازسازی و نه آرشیو. فیلم نه به سراغ هم‌تیمی‌های او می‌رود، نه مربی‌اش و نه پدر و مادرش. هیچ گفتاری روی تصویر نیست و هیچ کس چیزی در فیلم نمی‌گوید. این فیلم زیدان را در فوتبال بررسی کرده است: تنها و تنها در مسابقاتی که در ۲۳ آوریل ۲۰۰۵، زیدان در این بازی در رئال مادرید در مقابل ویلارئال بازی می‌کرد.

فیلم ۹۰ دقیقه، درست به اندازه یک بازی فوتبال کامل است. داروشن خنجی، مدیر فیلمبرداری این فیلم در این مسابقه مهم ۱۷ دوربین دور زمین کار گذاشت. دوربین‌هایی که این بار نه به دنبال بازیکنان زیدان حرکت می‌کردند. تمام بازی را نشان می‌دهد. با این تفاوت که ستاره این بازی توپ نیست. زیدان حرکت می‌کردند. فیلم تمام بازی را نشان می‌زند. بدون این‌که چیزی اضافه روی تصویر باشد. تصویر، تنها و تنها زیدان را نشان می‌دهد. ستاره‌های فیلم هستند که می‌توانند ببینند در این ۹۰ دقیقه چه کار کرده است.

این فیلم برای دوستداران فوتبال فیلمی خاص است. هیچ کس تا به حال ندیده یک بازیکن در ۹۰ دقیقه چه می‌کند. کی می‌دود، کی می‌ایستد و کی استراحت می‌کند و شاید زمین فوتبال بهترین جابجایی‌های شناساندن بازیکنی اینچنین محبوب باشد. دوربین تمام ۹۰ دقیقه را بدون حتی یک ثانیه حذف نشان می‌دهد. زمان، کاملاً در این فیلم واقعی است. این فیلم شاید بهترین بازی زیدان را فیلمبرداری نکرده باشد اما بدون شک دوربین خنجی، این بازی را بسیار مهم کرده است. زیدان درباره این فیلم می‌گوید: «بدون شک مسابقات زیاد دیگری بوده که من بازی‌های بسیار بهتری انجام داده‌ام. اما الان که فیلم را می‌بینم، این بازی را مطابق با خودم می‌بینم. اوایل بازی برای کارگردانان فیلم نگران بودم، زیرا در همان پنج دقیقه اول، کمی مصدوم شدم. اما بعد از چند دقیقه، کاملاً فراموش کردم که چند دوربین قرار است حرکات من را ضبط کنند.»

ایده این فیلم از کودکی فیلیپ پارنو، یکی از کارگردانان فیلم آمده است. او می‌گوید وقتی کودک بود، موقع تماشای فوتبال همیشه به بازیکن محبوبش نگاه می‌کرد. به مسابقه، فیلم دو کارگردان دارد. داگلاس گوردون و فیلیپ پارنو. هر دو تازه‌کار و جوان هستند. این اولین فیلم گوردون نبود و پارنو پیش از این فیلم تنها یک فیلم کوتاه و یک مستند در سال ۱۹۹۵ و ۲۰۰۰ ساخته بود. فیلم بسیار کم‌خرج ساخته شده و به همین دلیل حضور خنجی، فیلمبردار ایرانی‌الاصل ساکن پاریس، در آن کمی غیر معمول است. خنجی که با بزرگان سینما مثل لوک بسون و دیوید فینچر کار کرده درباره این تجربه می‌گوید: «خیلی‌ها از این‌که من در فیلمی با بودجه بسیار کم مشارکت کردم، تعجب کردند. می‌گفتند تو که در هالیوود، فیلمبردار شناخته‌شده‌ای هستی، چرا در یک فیلم مستقل با بودجه ناچیز وارد شده‌ای؟ اما آن انرژی که من از این فیلم گرفتم بی‌نهایت بود.» در گروه خنجی فیلمبرداران بسیار مهم و حرفه‌ای حضور داشته‌اند. این فیلم در سال ۲۰۰۷ نامزد دریافت جایزه سزار در فرانسه بوده است.

۱۰۰۰ فیلم مستندی که پیش از مردن باید دید

زندگی دوگانه هووها یا وقتی کلیشه‌ها می‌شکنند

تصورتان از دو هوو چیست؟ دو زن که موهای هم را می‌کنند؟ به هم فحش می‌دهند یا زیر زیرکی نقشه قتل هم را می‌کشند؟ این تصور عموم مردم از هووهاست. تصویری که شاید تلویزیون القا کرده باشد. دو، سه نسل گذشته، هوو چیزی عادی بود. هووها با هم زندگی می‌کردند هر چند دل‌خوشی از هم نداشتند اما اگر از پدر بزرگ‌ها بپرسید هووهایی را به خاطر دارند که در کنار هم مثل دو خواهر زندگی می‌کردند. فیلم همسران حاج عباس درباره هووهاست که در زمانی زندگی می‌کردند که چند همسری به اندازه حالا نگویند نبود.

سکینه و نیمانج دو پیرزن هستند که در خانهای قدیمی‌تر در قزوین زندگی می‌کنند. سکینه زن اول است. زنی که وقتی ۱۲ ساله بود برای حاج عباس زغال فروش عقدش کردند. سکینه و حاج عباس به‌هم‌شان نشد و حاجی به روال معمول بیوهای پیدا کرد. دو نیمانج که فرزندش مرده بود. وقتی نیمانج هم بچه‌دار نشد معلوم شد مشکل از حاج عباس است. او ماند و دو زنش. زنانی که به امید بچه تا آخر عمر سوختند و ساختند.

فیلم وقتی آغاز می‌شود که حدود ۲۵ سال از مرگ حاج عباس گذشته است. دو هووی پیر به رسم قدیم در دو سوسوی حیاط خانه زندگی می‌کنند. سکینه که خانم اول خانه و از خانواده متمولی بوده به خاطر مرضی در بستر افتاده و در همان حال بر خانه مدیریت می‌کند و دستور می‌دهد. نیمانج روستایی هم کارهای خانه را انجام می‌دهد و به سکینه می‌رسد. سکینه خیلی بیمار است و فکر می‌کند به زودی می‌میرد. همسایه‌شان را صدا می‌زند و وصیت می‌کند.

یکی از صحنه‌های درخشان فیلم جایی است که نیمانج موقع شستن ظروف، کاسه سکینه را می‌شکند. این شکست، باعث دعوایی بین آن دو می‌شود. دعوایی که زود فروکش می‌کند. در صحنه دیگری آن‌ها نوازنده دوره‌گردی را دعوت می‌کنند تا برایشان کمانچه بزنند و در کنار هم می‌نشینند و به صدای ساز گوش می‌دهند. این دعوا و کنار هم بودن انگار خلاصه زندگی آن‌هاست. خلاصه تمام این سنال‌ها و این ۲۵ سال بعد از مرگ حاج عباس. تنها تفاوت، تغییر بسیاری ریزی است که در موقعیت آن‌ها از نظر قدرت به وجود آمده است. با این‌که سکینه همیشه خانم خانه بوده و هنوز هم خود را رئیس می‌داند، اما بیماری دارد کم‌کم قدرت نیمانج را بالا می‌برد.

مستند همسران حاج عباس یکی از پرافتخارترین مستندهای ایرانی است. این فیلم، تنها فیلم ایرانی است که جایزه اصلی «گرف ترقه‌ای» جشنواره ایدفا (جشنواره فیلم مستند آمستردام) را برده است. این جشنواره یکی از معتبرترین جشنواره‌های معتبر دنیاست و فیلم همسران حاج عباس در سال ۲۰۰۱ در آن شرکت داشته است. هر چند که از ساخت همسران حاج عباس بیش از ۱۲ سال و از عرف هووداری دهها سال می‌گذرد، اما این فیلم هنوز هم جذاب است حتی با این‌که ریتم فیلم خیلی کند است و بسیار، کم دیالوگ پیش می‌رود، اما رابطه انسانی بین این دو هوو به اندازه کافی جذاب هست که مخاطب را دنبال خود بکشد. کندی عجیب فیلم درک متفاوتی از زمان به دست می‌دهد.

همسران حاج عباس به سبک فیلم‌های صامت پر از میان‌نویس است. میان‌نویس‌هایی که جایگزین نریشن شده‌اند و بخش‌های گفته نشده را روایت می‌کنند. همین نبودن نریشن و تعداد بالای میان‌نویس حس فیلم‌های قدیمی را به فیلم می‌دهد. حسی که به خوبی و در حالت فرامتنی، گویای زندگی کهنه آن‌هاست. یک زندگی که در انزوا و تنهایی پیش می‌رود اما نشان از یک همزیستی مسالمت‌آمیز دارد. در ایام پیری، هووها برای هم جای شوهر و بچه‌های نداشته را پر می‌کنند. آن‌ها به هم نیاز دارند. هر چند که از هم متنفر باشند.

آن‌ها ناچار به کنار آمدن با هم هستند. به جز هم کسی را ندارند و حتی اگر دعوا کنند، باز هم پیش هم برمی‌گردند. این همذات‌پنداری اصلی فیلم است. چیزی که هر کدام از ما آن را بارها تجربه کرده‌ایم. مجبور شدن و تن دادن، یک قصه جهان شمول است.

درس شازندهم
درسی که شازندهم
درس پانزدهم
رویی که معرفی خوب و کامل کار کنید

۱۰۱ چیزی که در مدرسه فیلم آموختیم

این‌ها شرح درس نیست. کارگاه آموزشی هم نیست. این‌ها فقط نکته‌هایی برای یادآوری است. این یادآوری‌های کوتاه خلاصه درس‌هایی است که در کتاب‌ها و کلاس‌های فیلم‌سازی قابل دسترسی است. اما این‌جا به شکلی موجز و مختصر بیان شده‌اند. این‌ها تمام آموخته‌های شما درباره فیلم‌سازی را یک بار دیگر به شکل طبقه‌بندی شده به یادتان می‌آورند. این نکته‌ها هر دو جنبه در همین صفحه صبا چاپ می‌شود.

منبع: کتاب ۱۰۱ چیزی که در مدرسه فیلم آموختیم، نوشته نیل لندوو و متیو فری در ک

درسی که شازندهم

رویی که معرفی خوب و کامل کار کنید

۴- یک گزارش کوتاه درباره شروع، میانه و پایان فیلم بدهید. نقاط حساس را هم مشخص کنید. اصلاً نگران این‌که همه چیز را بگویید هم نباشید.

۵- دقت کنید که مخاطب جواسش به شما جمع باشد. مراقب باشید که چیزی را فراموش نکنید. فیلم‌شمار تعیین می‌کند چه کوتاه‌هاست چه بلند و چه مستند. بنابراین باید روی آن خوب کار کنید. برای یک خلاصه خوب باید این نکات را رعایت کنید.

۱- باید عبارتی وجود داشته باشد که بتوانید توسط آن‌ها ایده اصلی فیلمتان را به طور واضح بیان کنید. اگر نمی‌توانید این کار را بکنید احتمالاً ایده شما خلاصه‌ناپذیر است.

۲- زانر، لحن، نواز زمانی و موقعیت اصلی را تشریح کنید.

۳- قهرمان را معرفی کنید و بگویید چه چیزی زندگی او را به هم می‌ریزد.